

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับรูปแบบการผลิตพืช มูลนิธิโครงการหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับรูปแบบการผลิตพืชของมูลนิธิโครงการหลวงของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่มูลนิธิโครงการหลวง

โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้แบบจำลอง Logit model และได้ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 500 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่เลือกสัมภาษณ์ในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเป็นเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการหลวง จำนวน 349 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 69.80 ของตัวอย่างทั้งหมด และกลุ่มที่ 2 เป็นเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการหลวง จำนวน 151 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 30.20 ของตัวอย่างทั้งหมด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เป็นลักษณะข้อมูลทั่วไป และความคิดเห็นต่างๆ ใช้การวิเคราะห์แบบสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่นการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ในขณะที่การวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับรูปแบบการผลิตพืชของมูลนิธิโครงการหลวง ได้ใช้แบบจำลอง Logit model และทำการวิเคราะห์ผลโดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป Limdep version 9.0 เป็นเครื่องมือช่วย

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนถึง 255 คน คิดเป็นร้อยละ 73.07 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 46.42 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง เป็นชาวเขาเผ่าม้ง มีจำนวนมากถึง 199 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.02 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนมากถึง 129 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.96 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง จำนวนสมาชิกในครอบครัว อยู่ระหว่าง 2 – 4 คน มีจำนวนถึง 230 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.90 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง รายได้โดยเฉลี่ยระหว่าง 2,500 – 5,000 บาทต่อเดือน มีจำนวนมากถึง 224 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.18 ของ

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง จำนวนประสบการณ์การทำงาน ทางด้านการเกษตร อยู่ระหว่าง 5 – 10 ปี มีจำนวนมากถึง 136 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.97 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง ขนาดพื้นที่สำหรับทำการเกษตร อยู่ระหว่าง 1.0 – 2.0 ไร่ มีจำนวนมากถึง 193 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.30 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง แหล่งที่มาของเงินทุนของเกษตรกร ส่วนใหญ่มาจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีจำนวนมากถึง 288 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 82.52 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง สภาพการถือครองพื้นที่ที่ใช้ในการ มีจำนวนมากถึง 331 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 94.84 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง สำหรับช่องทางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรมีความหลากหลาย จำนวนมากถึง 259 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 74.21 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง วิธีการที่เกษตรกร ใช้ขนส่งผลผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นแบบขนส่งเอง มีจำนวนมากถึง 257 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 73.64 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง จำนวนความถี่ในการเข้าร่วมอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ในการปลูกพืชของมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนใหญ่อยู่ที่ 6 เดือน/ครั้ง มีจำนวนถึง 176 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.43 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง และยังพบว่าจำนวนประสบการณ์ทางด้านการทำการเกษตร/ความรู้ทางเทคโนโลยี/ การรับข่าวสารด้านการผลิต ส่วนใหญ่ได้จากแหล่งอื่น ๆ อาทิเช่น พ่อค้าท้องถิ่น เพื่อนบ้าน เป็นต้น มีจำนวนถึง 243 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.63 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง

สำหรับเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนถึง 104 คน คิดเป็นร้อยละ 68.87 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี มีจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 50.99 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง เป็นชาวเขาเผ่าม้ง จำนวนมากถึง 84 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.63 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่า ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนมากถึง 59 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.07 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง จำนวนสมาชิกในครอบครัว อยู่ระหว่าง 2 – 4 คน มีจำนวนถึง 103 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.21 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง รายได้ โดยเฉลี่ยระหว่าง 2,500 – 5,000 บาทต่อเดือน มีจำนวนมากถึง 94 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.25 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง จำนวนประสบการณ์การทำงาน ทางด้านการเกษตร อยู่ระหว่าง 5 – 10 ปี มีจำนวนมากถึง 58 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.41 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง ขนาดพื้นที่สำหรับทำการเกษตร อยู่

ระหว่าง 1.0 – 2.0 ไร่ มีจำนวนมากถึง 84 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.63 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง แหล่งที่มาของเงินทุนของเกษตรกร ส่วนใหญ่มาจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีจำนวนมากถึง 120 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 79.47 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง สภาพการถือครองพื้นที่ที่ใช้ในการมีจำนวนมากถึง 144 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 95.36 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง สำหรับช่องทางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรเป็นแบบผ่านพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ จำนวนมากถึง 73 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.34 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง วิธีการที่เกษตรกรใช้ขนส่งผลผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นแบบขนส่งเอง มีจำนวนมากถึง 105 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.54 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง จำนวนความถี่ในการเข้าร่วมอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ในการปลูกพืชของมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนใหญ่อยู่ที่ปีละครั้ง มีจำนวนถึง 68 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.03 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง และยังพบว่าจำนวนประสบการณ์ทางด้านการทำการเกษตร/ความรู้ทางเทคโนโลยี/การรับข่าวสารด้านการผลิต ส่วนใหญ่ได้จากแหล่งอื่น ๆ อาทิเช่น พ่อค้าท้องถิ่น เพื่อนบ้าน เป็นต้น มีจำนวนถึง 114 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.50 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง

ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับรูปแบบการผลิตพืชของมูลนิธิโครงการหลวง โดยใช้แบบจำลอง (Logit Model) ด้วยเทคนิควิธีวิเคราะห์การประมาณภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood estimates : MLE) และเทคนิควิเคราะห์ marginal effects พบว่าราคาผลผลิตที่มูลนิธิโครงการหลวงมีความแน่นอน/มีการประกันราคาผลผลิต เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดมีผลต่อการยอมรับรูปแบบการผลิตพืชโครงการหลวงเพิ่มขึ้นร้อยละ 53.72 รองลงมา ได้แก่ ความเกรงใจของเกษตรกร มูลนิธิโครงการหลวงมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน ภาคเอกชน สนับสนุนปัจจัยการผลิตได้ดีกว่า เพื่อนบ้านชักชวน การสนับสนุนกิจกรรมทางด้านสังคม ความไว้วางใจเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมูลนิธิโครงการหลวง เทคโนโลยีสำหรับการผลิตพืชของมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อโอกาสที่จะยอมรับรูปแบบการผลิตพืชโครงการหลวงในพื้นที่โครงการหลวงเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 6 - 35 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ารายได้เฉลี่ยของเกษตรกรมีผลต่อการยอมรับรูปแบบการผลิตพืชโครงการหลวงเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 5.67 เท่านั้น

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการยอมรับรูปแบบการผลิตพืชของมูลนิธิโครงการหลวง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีปัญหาและอุปสรรคทางด้านการรับซื้อผลผลิตที่มีการจำกัดโควตาในการรับซื้อ ทำให้ไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ทั้งหมด อีกทั้งการรับซื้อผลผลิตโดยการพิจารณาจากการตัดคุณภาพเกรด ผลผลิตที่ไม่ตรงตามคุณภาพเกรดที่รับซื้อ เกษตรกรจะต้องหาช่องทางเพื่อการจำหน่ายด้วยตนเอง ซึ่งทางมูลนิธิฯ ควรมีการเพิ่มช่องทางการรับซื้อผลผลิตให้เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ อีกทั้งยังพบว่ากรณีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในแต่ละศูนย์พัฒนาโครงการหลวงนั้น มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อจำนวนเกษตรกรในพื้นที่ ทำให้การให้คำปรึกษา และ/หรือ แนะนำในเรื่องการเพาะปลูกนั้นไม่ทั่วถึง และยังพบในเรื่องการประกันราคาผลผลิตที่มีการจำกัดเฉพาะบางพืชเท่านั้น นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในเรื่องของการเสื่อมสภาพในพื้นที่ทำการเกษตร อาทิเช่น การขาดความอุดมสมบูรณ์ของดิน มีผลทำให้คุณภาพของผลผลิตไม่ได้ตรงตามคุณภาพเกรด

สำหรับสาเหตุที่เกษตรกรไม่ยอมรับรูปแบบการผลิตพืชของมูลนิธิโครงการหลวง อาทิเช่น พืชที่ปลูกไม่ตรงกับชนิดพืชที่ทางมูลนิธิโครงการหลวงรับซื้อ เกษตรกรไม่มีความถนัดและขาดทักษะในเรื่องของการปลูกพืชชนิดที่มูลนิธิโครงการหลวงส่งเสริม การได้รับเงินจากการขายผลผลิตล่าช้า และปริมาณการรับซื้อมีจำกัด และคุณภาพเกรด เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1) มูลนิธิโครงการหลวงควรขยายช่องทางในการรับซื้อผลผลิตให้มากขึ้น เพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ โดยควรพิจารณาทั้งผลผลิตตรงตามคุณภาพเกรดและผลผลิตที่ตกเกรด เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรสมัครใจในการยอมรับรูปแบบการผลิตพืชของมูลนิธิโครงการหลวง

2) ควรมีการประกันราคาในทุกชนิดพืช เนื่องจากปัจจุบันมูลนิธิโครงการหลวง มีการประกันราคาผลผลิตบางชนิดพืชเท่านั้น ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรไม่จำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ

3) ควรมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน และ/หรือ การจัดทำโซนนิ่ง เพื่อให้เหมาะกับพืชแต่ละชนิด ส่งผลให้พืชชนิดนั้นปลูกในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและผลผลิตมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

4) มีการรับเพิ่มเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทางการเกษตรให้เพิ่มขึ้น เพื่อดูแลพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวงได้อย่างทั่วถึง

5.5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) นโยบายด้านการตลาด ผู้บริหารหรือฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องในมูลนิธิโครงการหลวง ควรขยายช่องทางการกระจายผลผลิต ให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับผลผลิตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ หากต้องการให้เกษตรกรยอมรับในรูปแบบการผลิต

2) นโยบายด้านการส่งเสริมการเกษตร ควรมีการวางแผนส่งเสริมการผลิตพืชให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เพื่อให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ รวมถึงพัฒนาแผนการส่งเสริมผลิตพืชร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่ น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่ยอมรับรูปแบบการผลิตพืช และจำหน่ายผลผลิตให้กับมูลนิธิโครงการหลวงเพิ่มมากขึ้น

3) ควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการเกษตร โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่ทำงานประจำศูนย์/สถานีฯ โดยการเข้าฝึกอบรมและเรียนรู้เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในงานทางการเกษตรอยู่เสมอ เพื่อช่วยพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ สามารถไปปรับใช้ในงานในพื้นที่ได้ ตลอดจนสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในพื้นที่ให้ไว้วางใจต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

4) มูลนิธิโครงการหลวงควรจัดให้มีโครงการพัฒนาศักยภาพ และยกระดับความรู้ของเกษตรกรในการทำการเกษตร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผลผลิตพืชโดยการผ่านมาตรฐานการผลิตที่มีคุณภาพต่าง ๆ เช่น การจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practice : G.A.P) มาตรฐานภาคเอกชนสำหรับการผลิตสินค้าเกษตรของกลุ่มผู้ค้าปลีกในยุโรป (Global GAP) เพื่อรองรับการผลิตพืชเพื่อการส่งออก ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าของผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรในพื้นที่ยอมรับรูปแบบการผลิตได้อีกทางหนึ่ง

5) ควรมีการสร้างเครือข่ายการทำงานด้านการเกษตรร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรในพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางการเกษตร เช่น การทำแปลงสาธิตการผลิตพืช และสาธิตการใช้เทคโนโลยีการผลิต เป็นต้น

6) มุลินธิโครงการหลวงควรมีการเพิ่มการแบ่งคุณภาพเกรดของผลผลิตพืชที่รับซื้อให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตทั้งที่มีคุณภาพเกรดสูงและเกรดต่ำ ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ทั้งหมด

5.5.3 ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่าง ไปยังศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอื่นทั้ง 38 แห่ง เพื่อที่จะได้ผลการศึกษาหลากหลาย และมีความถูกต้อง